

Kun työnteko muutti suomalaisen lentopallon

Reino "Renne" Kosonen uskoi, että lahjakkuus on vasta lähtökohta. Menestys syntyy luottamuksesta, pitkäjänteisyydestä ja rohkeudesta tehdä enemmän kuin muut.

Artikkeli perustuu Yle Puheen Urheiluillassa kesäkuussa 2016 tehtyyn Reino "Renne" Kososen haastatteluun.

Suomalaisessa lentopallossa on valmentajia, jotka ovat voittaneet mestaruuksia. On valmentajia, jotka ovat jättäneet jälkensä yksittäiseen seuraan tai sukupolveen. Ja sitten on niitä harvoja, joiden vaikutus näkyy vielä vuosikymmeniä myöhemmin tavassa, jolla koko lajia ajatellaan.

Reino "Renne" Kosonen kuului tähän viimeiseen joukkoon.

Hän siirtyi ajasta iäisyyteen vuonna 2022, mutta hänen ajatuksensa eivät ole kadonneet. Päinvastoin. Ne tuntuvat yhä ajankohtaisilta aikana, jolloin huippu-urheilussa puhutaan johtamisesta, pitkäjänteisestä valmennuksesta, harjoittelun laadusta ja joukkueen rakentamisesta enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Kesäkuussa 2016 Yle Puheen Urheiluillan haastattelussa Kosonen ei muistellut uraansa sankaritarinana. Hän ei laskenut mestaruuksiaan eikä korostanut omia ansioitaan. Hänen puheensa kiersi yhä uudelleen samoihin teemoihin: työntekoon, luottamukseen, harjoitteluun ja siihen, miten tavallisesta ryhmästä rakennetaan poikkeuksellinen joukkue. Juuri nuo ajatukset tekevät haastattelusta ajattoman.

Seitsemän peräkkäistä Suomen mestaruutta Pieksämäen NMKY:n päävalmentajana, eurokenttien historiallinen menestys, maajoukkueetehtävät, mestaruudet Varkaudessa ja myöhemmin myös naisten lentopallossa muodostavat ansioluettelon, joka kuuluu suomalaisen palloilun merkittävimpiin. Silti Kosonen ei itse rakentanut identiteettiään saavutusten ympärille.

Hän puhui mieluummin siitä, miten ne saavutettiin.

Ja juuri siinä piilee hänen elämäntyönsä todellinen arvo.

Hiihtoladuilta lentopallosaliin

1970-luvun puolivälissä suomalainen lentopallo eli murrosvaihetta. Harjoittelukulttuuri oli vielä kaukana siitä, mihin myöhemmin totuttiin, eikä kansainvälinen vertailu ollut yhtä arkipäiväistä kuin nykyään.

Kosonen toi lajiin mukanaan vaikutteita täysin toisesta urheilumaailmasta.

Hiihtoladuilta.

Omalla urheilijataustallaan hän oli nähnyt, kuinka kovaa huippuhihtäjät harjoittelivat. Kun hän siirtyi lentopallon pariin, hän ei nähnyt mitään syytä, miksei samaa ajattelutapaa voisi soveltaa myös siellä.

Ajatus oli aikanaan poikkeuksellinen.

"Me ehkä muihin joukkueisiin verrattuna nostettiin harjoitustasoa aika tavalla. Se tuli ehkä siitä, että minä tulin silloin hiihtopuolelta. Olin itse harjoitellut hiihdon systeemien mukaan. Se oli aika paljon kovempaa kuin lentopallossa siihen aikaan."

Harjoittelun määrän lisääminen ei kuitenkaan yksin ratkaissut mitään.

Ratkaisevaa oli se, että pelaajat hyväksyivät uuden vaatimustason.

"Kun pojat tottuivat siihen, että pitää harjoitella kaksi kertaa päivässä ja sain tietynlaisen luottamuksen pelaajilta, niin kyllä se mahdollisti sen, että voitettiin tulokkaana heti Suomen mestaruus."

Tuossa yhdessä vastauksessa tiivistyy paljon enemmän kuin yhden mestaruuden tarina.

Kosonen ei sano, että mestaruus tuli kovemman harjoittelun ansiosta.

Hän sanoo, että se tuli **luottamuksen** ansiosta.

Pelaajat uskoivat valmentajaansa.

Valmentaja uskoi omaan tapaansa tehdä työtä.

Ja yhdessä he muuttivat suomalaisen lentopallon historiaa.

Tulokkaasta dynastiaksi

Moni mestaruus syntyy oikeiden pelaajien, onnistuneen kauden ja hieman myötäisen onnen yhdistelmänä.

Pieksämäen NMKY:n kohdalla siitä ei ollut kysymys.

Tulokasjoukkue voitti heti ensimmäisellä pääsarjakaudellaan Suomen mestaruuden.

Se ei jäänyt yksittäiseksi yllätykseksi.

Se oli vasta alkua.

Mestaruuksia tuli yksi toisensa jälkeen.

Seitsemän peräkkäin.

Vasta vuosikymmeniä myöhemmin Kosonen pysähtyi todella ymmärtämään, mitä oli tapahtunut.

"Niitä ei silloin oikein tajunnut, miten kovia ne olivat. Nyt kun on ollut aikaa monella joukkueella yrittää samaa, niin kyllä ne olivat kauheita saavutuksia. Silloin sitä vain mentiin, harjoiteltiin ja tehtiin kovasti töitä."

Siinä on jotakin hyvin kuvaavaa.

Suurten menestysten keskellä ei yleensä kirjoiteta historiaa.

Silloin eletään arkea.

Suunnitellaan seuraavia harjoituksia.

Valmistaudutaan seuraavaan otteluun.

Historia huomaa saavutukset usein vasta paljon myöhemmin.

Ja juuri niin kävi myös Pieksämäelle.

Luottamus oli mestaruuksien tärkein kivijalka

Reino Kososen valmennusfilosofiasta puhuttaessa on helppo tarttua harjoittelun määrään. Kaksi harjoitusta päivässä oli 1970-luvun puolivälissä suomalaisessa lentopallossa poikkeuksellista. Se herätti huomiota ja jäi monien mieleen. Mutta mitä pidempään hänen ajatuksiaan kuuntelee, sitä selvemmäksi käy, ettei harjoittelu ollut hänen mielestään menestyksen tärkein tekijä.

Tärkein oli luottamus.

Kosonen ei puhunut siitä valmennuksen muotisanana. Hän puhui siitä kokemuksena, joka syntyy vain vuosien yhteisestä työstä.

"Kun sain tietynlaisen luottamuksen pelaajilta, niin kyllä se mahdollisti sen, että voitettiin tulokkaana heti Suomen mestaruus."

Lause on pysäyttävä juuri siksi, ettei siinä mainita taktiikkaa, fysiikkaa eikä tekniikkaa.

Ensin tuli luottamus.

Vasta sen jälkeen oli mahdollista vaatia enemmän kuin muut vaativat.

Kosonen tiesi, ettei valmentaja voi pakottaa ketään harjoittelemaan sydäimestään. Hän voi laatia ohjelmat, suunnitella harjoitteet ja asettaa tavoitteet, mutta ilman pelaajien luottamusta ne jäävät helposti pelkiksi ohjeiksi.

Pieksämäellä niistä tuli yhteinen toimintatapa.

Lahjakkuus avaa oven – työnteko vie perille

Moni ulkopuolinen selitti Pieksämäen menestystä poikkeuksellisen lahjakkaalla pelaajasukupolvella.

Sellainen siellä epäilemättä olikin.

Jukka Savio, Jouni Parkkali, Jouko Juvonen, Matti Rotinen, Ahti Toivonen, Pekka Liukkonen ja Olli Nenonen muodostivat rungon, joka jäi suomalaisen lentopallon historiaan.

Kosonen ei kuitenkaan halunnut nostaa lahjakkuutta jalustalle.

Päinvastoin.

"Lahjakkuus ei riitä. Pitää myös olla kunnianhimoinen ja valmis tekemään kovasti töitä."

Siinä kiteytyy hänen koko ajattelunsa.

Hän ei koskaan vähätellyt luonnollisia edellytyksiä.

Mutta hän uskoi, että lahjakkuus ilman työntekoa jää aina vajaaksi.

Ajatus kuulostaa yksinkertaiselta.

Silti juuri se erotti hänen joukkueensa monista muista.

Joukkue rakennetaan vuosissa

Nykyurheilussa puhutaan paljon joukkuekemioista.

Kosonen puhui samasta asiasta jo vuosikymmeniä aikaisemmin, mutta hieman eri sanoin.

Hän korosti pitkäjänteisyyttä.

Hänen mielestään yksi Pieksämäen suurimmista vahvuuksista oli se, että pelaajat pysyivät seurassa pitkään.

"Meillä oli pitkäaikaiset sopimukset. Se on valmentajalle iso asia. Silloin voit kehittää perusteellisesti pelaajaa ja joukkuetta. Satunnaisesta ryhmästä pitää saada toimiva joukkue."

Kosonen ei puhunut koskaan vain yksittäisistä pelaajista.

Hän puhui kokonaisuudesta.

Joukkueesta.

Hän tiesi, että mestaruusjoukkue ei synny yhdessä talvessa.

Se rakentuu vähitellen.

Harjoitus harjoitukselta.

Vuosi vuodelta.

Eurooppa piti nälän hengissä

Seitsemän peräkkäistä Suomen mestaruutta olisi voinut helposti johtaa kyllästymiseen.

Kosonen tiesi tämän vaaran.

Siksi katse nostettiin kotimaan rajojen ulkopuolelle.

"Kun voittaa monta kertaa peräkkäin Suomen mestaruuden, siinä helposti motivaatio laskee. Mutta valitsimme Euroopan mestarijoukkueiden cupin. Siellä vastuuta riitti, ja se motivoi taas tekemään kovasti töitä seuraavaa vuotta ajatellen."

Euroopan kentillä Pieksämäki kohtasi vastustajia, joiden taso pakotti kehittymään jatkuvasti.

Kotimaassa saattoi olla mestari.

Euroopassa piti todistaa se uudelleen.

Vasta vuosikymmeniä myöhemmin Kosonen ymmärsi, kuinka poikkeuksellisia nuo saavutukset todella olivat.

"Nyt vasta ymmärtää loppujen lopuksi sen, mitä tulikaan tehtyä."

Lauseessa ei ole voitonriemua.

Siinä on nöyryyttä.

Ehkä juuri siksi se koskettaa.

Mestarivalmentaja todisti osaamisensa uudelleen

Joskus urheilussa kuulee sanottavan, että oikea sukupolvi osui oikeaan aikaan. Että poikkeuksellinen menestys syntyi ainutlaatuisesta pelaajamateriaalista, jota ei voi enää toistaa.

Reino Kososen kohdalla tämä selitys ei kestä tarkempaa tarkastelua.

Pieksämäen kultavuosien jälkeen hän siirtyi Varkauden Tarmoon.

Ja voitti jälleen Suomen mestaruuden.

Myöhemmin vuosituhaten vaihteessa sama tapahtui Keski-Savon Paterissa.

Kososen kohdalla menestys ei seurannut seuraa.

Se seurasi valmennusajattelua.

Kun haastattelussa sivutaan Varkauden vuosia, hän ei pysähdy korostamaan omia ansioitaan. Hän toteaa asian lähes ohimennen, aivan kuin kyse olisi ollut luonnollisesta jatkumosta. Juuri siinä näkyy hänen persoonansa. Mestaruudet eivät olleet hänelle itseisarvo, vaan seuraus siitä, että arjen työ tehtiin huolellisesti.

"Ei ole löytynyt yhtä hullua valmentajaa"

Haastattelun yksi mieleenpainuvimmista hetkistä syntyy, kun puhe kääntyy Pieksämäen ja Varkauden nykytilanteeseen.

Miksi samankaltaista menestystä ei ole enää nähty?

Kosonen vastaa tuttu pilke silmäkulmassaan.

"Siellä ei ole yhtä hullua valmentajaa tietenkään löytynyt kuin minä olin."

Lause herättää hymyn.

Mutta heti sen jälkeen tulee selitys.

"Se vaatii niin älyttömästi työtä..."

Ehkä juuri tuossa on koko Rennin huumorin ydin.

Hän saattoi kutsua itseään hulluksi.

Todellisuudessa hän tarkoitti tinkimättömyyttä.

Valmiutta tehdä enemmän kuin muut.

Valmiutta vaatia enemmän kuin muut.

Valmiutta uskoa omaan näkemykseen silloinkin, kun se poikkesi totutusta.

Samaa voisi kutsua myös rohkeudeksi.

Naisten lentopallossa sama filosofia toimi edelleen

Moni olisi voinut kuvitella, että vuosikymmeniä kestäneen uran jälkeen kilpailuvietti olisi jo hiipunut.

Näin ei käynyt.

Kun Pieksämäellä pyydettiin mukaan naisten joukkueen toimintaan, Kosonen ei aluksi ollut ajatuksesta erityisen innostunut.

Mutta vähitellen hän lähti mukaan.

Ja historia toisti itseään.

Suomen mestaruus.

Suomen Cup.

Mitalisijoja.

Tulokset puhuivat jälleen puolestaan.

Haastattelussa huomio kiinnittyy kuitenkin enemmän tulevaisuuteen kuin menneisyyteen.

Kosonen näki suomalaisessa naislentopallossa paljon hyvää.

"Minä uskon, että suomalainen naislentopallo on nousussa."

Optimismi ei kuitenkaan tarkoittanut tyytyväisyyttä.

Parannettavaa löytyi edelleen.

Yhteisharjoittelua.

Kansainvälisiä otteluita.

Pelaajien kehittämistä.

Ja jälleen kerran...

Harjoittelua.

Kososen ajattelussa kansainväliset ottelut olivat korvaamattomia.

Niissä nähtiin, missä todella menttiin.

Niiden avulla opittiin uusia ratkaisuja.

Ja niiden ansiosta suomalainen lentopallo pystyi ottamaan seuraavia kehitysaskeleita.

Johtaminen oli enemmän kuin taktiikkaa

Haastattelun loppupuolella keskustelu siirtyy vähitellen pois yksittäisistä otteluista.

Tilalle tulee aihe, joka näyttää olleen Kososelle erityisen läheinen.

Johtaminen.

Kun puhutaan Tuomas Sammelvuon noususta maajoukkueen päävalmentajaksi, Kosonen ei arvioi häntä ensimmäiseksi entisenä huippupelaajana.

Hän arvioi häntä johtajana.

"Valmentaminen on johtamista."

Siitä alkaa yksi koko haastattelun syvällisimmistä pohdinnoista.

Voiko johtajuutta oppia?

Kososen vastaus on harkittu.

Osa siitä tulee ihmisestä.

Osa opitaan matkan varrella.

Mutta huippupelaajana oleminen ei vielä tee kenestäkään huippuvalmentajaa.

Silloin vastuu muuttuu täysin.

"Valmentajan pitää hallita se kokonaisuus."

Lause kuulostaa yksinkertaiselta.

Todellisuudessa se kertoo paljon siitä, miksi Kosonen menestyi.

Hän ei koskaan tarkastellut urheilua vain yhden pelaajan näkökulmasta.

Hän tarkasteli kokonaisuutta.

Harjoittelua.

Joukkuehenkeä.

Pelaajien kehitystä.

Motivaatiota.

Kilpailukautta.

Tulevaisuutta.

Kaikki nämä muodostivat yhden kokonaisuuden, jota hän johti määrätietoisesti – mutta samalla ihmisiä kuunnellen.

Olympiaunelma ei ollut Kososelle haave – vaan tavoite

Vuonna 2016 suomalainen lentopallo oli jälleen uuden aikakauden kynnyksellä. Pitkään maajoukkuetta kantaneet pelaajat olivat väistymässä, uusia nimiä nousi heidän tilalleen ja päävalmentaja Tuomas Sammelvuo oli aloittanut työnsä.

Moni pohti, oliko suomalaisen lentopallon paras aika jo nähty.

Reino Kosonen ei kuulunut epäilijöihin.

Hän näki tilanteessa ennen kaikkea mahdollisuuden.

"Meillä on mahdollisuus päästä olympialaisiin, mahdollisuus menestyä missä kisoissa tahansa. Me olemme kuitenkin osoittaneet, että olemme voittaneet maailman huippujoukkueita."

Kosonen ei rakentanut optimismiaan toiveajattelun varaan.

Hän rakensi sen kokemuksen varaan.

Hän oli nähnyt läheltä, kuinka suomalaiset pelaajat kykenivät haastamaan Euroopan ja maailman parhaat. Hän tiesi, ettei ratkaisevaa ollut lahjakkuuden puute.

Ratkaisevaa oli se, kuinka lahjakkuutta kehitettiin.

Siksi hän puhui jälleen nuorista.

Tekniikasta.

Kansainvälisistä peleistä.

Ja ennen kaikkea vastuusta.

"Ei riitä, että istutaan penkillä. Pitää olla tekemässä ratkaisuja."

Se oli ajatus, joka ulottui paljon lentopalloa laajemmalle.

Vastuuta ei opita seuraamalla.

Se opitaan kantamalla.

Sukupolvenvaihdos vaatii malttia

Haastattelu tehtiin hetkellä, jolloin Suomen maajoukkue uudistui nopeasti.

Kokeneita pelaajia jäi pois.

Tilalle tuli nuoria.

Kosonen ymmärsi, että uudistuminen oli väistämätöntä.

Mutta hän ei uskonut suuriin vallankumouksiin.

"Yksi tai kaksi pelaajaa voi aina ottaa kasvamaan mukaan."

Ajatus oli hyvin käytännöllinen.

Kun kokeneet pelaajat siirtävät toimintatapojaan seuraaville, joukkueen identiteetti säilyy.

Jos koko ryhmä vaihtuu samalla kertaa, moni asia täytyy rakentaa uudelleen.

Silti Kosonen ei ollut huolissaan.

Hän uskoi uuden sukupolven mahdollisuuksiin.

"En näe estettä sille, etteikö tämä joukkue menestyisi."

Siinä puhui mies, joka oli rakentanut mestarijoukkueita lähes neljän vuosikymmenen ajan.

Hän tiesi, että menestyksen siemenet kylvetään paljon ennen kuin tulokset näkyvät sarjataulukossa.

Kun elämä hidastui

Haastattelun viimeiset minuutit paljastavat Reino Kososesta puolen, joka jää helposti mestaruuksien varjoon.

Valmentaja oli vähitellen oppinut myös pysähtymään.

Vuosikymmeniä kestänyt kilpailu oli vaihtunut elämänvaiheeseen, jossa hän sai itse päättää aikataulunsa.

Yllättävä harrastus kertoo paljon hänen persoonastaan.

Lintupöytäkirjojen rakentaminen.

"Viimeinen harrastus on ollut linnunpöytäkirjojen tekeminen."

Urheilu ei silti kadonnut hänen elämästään.

Hän seurasi hiihtoa.

Lentopalloa.

Lähes kaikkea urheilua.

Lisäksi hän kiersi puhumassa johtamisesta – aiheesta, jota hän oli käytännössä toteuttanut koko työuransa ajan.

Mutta nyt yhdellä ratkaisevalla erolla.

"Nyt voi itse vaikuttaa siihen, milloin lähtee."

Lause kuulostaa arkiselta.

Todellisuudessa siinä kuuluu pitkä ura.

Harva tietää paremmin kuin huippuvalmentaja, mitä jatkuva sitoutuminen vaatii.

Perintö, joka ei mahdu mitalitaulukkoon

Reino "Renne" Kososen elämäntyötä voidaan mitata monella tavalla.

Seitsemän peräkkäistä Suomen mestaruutta Pieksämäen NMKY:ssä.

Mestaruudet myös Varkauden Tarmossa ja Keski-Savon Paterissa.

Myöhemmin Suomen mestaruus ja Suomen Cup naisten lentopallossa.

Työ maajoukkueessa.

Euroopan cupien historialliset saavutukset.

Ne kaikki kuuluvat suomalaisen lentopallon historiaan.

Mutta ehkä kaikkein tärkeintä ei voi laskea.

Se näkyy siinä tavassa, jolla hänen entiset pelaajansa ovat puhuneet hänestä.

Se näkyy siinä, että hänen ajatuksensa tuntuvat edelleen ajankohtaisilta.

Ja se näkyy siinä, kuinka moni hänen periaatteistaan on edelleen osa hyvää valmentamista.

Luottamus.

Pitkäjänteisyys.

Korkeat vaatimukset.

Joukkue ennen yksilöä.

Vuoden 2016 haastattelussa Reino Kosonen ei yrittänyt rakentaa itsestään legendaa.

Hän puhui mielummin pelaajistaan kuin itsestään.

Hän puhui mielummin tulevaisuudesta kuin menneistä mestaruuksista.

Ehkä juuri siksi hänen sanansa tuntuvat edelleen niin vahvoilta.

Hän muistutti, että urheilussa ei ole oikoteitä.

Lahjakkuus antaa mahdollisuuden.

Harjoittelu jalostaa sen.

Luottamus sitoo ihmiset yhteen.

Ja pitkäjänteinen työ ratkaisee lopulta enemmän kuin yksikään yksittäinen ottelu.

Reino "Renne" Kosonen jätti suomalaiselle lentopallolle paljon enemmän kuin mestaruuksia.

Hän jätti ajattelutavan.

Sellaisen, jossa voittaminen ei ollut koskaan lähtökohta.

Se oli hyvin tehdyn työn luonnollinen seuraus.